

Atsauces uz standartiem tiesību aktos

Informatīvs materiāls tiesību aktu izstrādātājiem

1. Pamatjēdzieni

- **Standarts** – uz konsensa pamata izstrādāts un atzītu institūciju apstiprināts dokuments, kas ietver vispārējus un daudzkārtēji piemērojamus noteikumus, norādījumus vai raksturojumus dažāda veida darbībām vai to rezultātiem un ir vērsts uz optimālas sakārtotības pakāpi noteiktā jomā.
- **Standartizācijas tehniskā komiteja (STK)** ir standartu izstrādāšanas pamatstruktūra, kuras darbā piedalās juridisku personu – ražotāju, tirgotāju, patērētāju tiesību aizsardzības organizāciju, valsts un nevalstisko organizāciju, akadēmiskās un pētniecības organizāciju u.c. –, deleģēti eksperti, kam ir interese radīt vai uzlabot standartus attiecīgajā jomā.
- Standarti tiek izmantoti kā viens no **politikas atbalsta instrumentiem**, taču tie nav tiesību akti, jo standarti pēc savas būtības, izstrādes un pieņemšanas procedūras ir konceptuāli atšķirīgi no tiesību aktiem.

Likumi / noteikumi	Standarti
Sabiedrības interesēs rada valsts institūcija	Radīti visu ieinteresēto pušu kopējas vienošanās rezultātā (konsenss)
Obligāti	Brīvprātīgi
Brīvi pieejami	Pieejami par maksu
Nosaka prasības sabiedrības interesēs	Pamatojas uz zinātnes un tehnoloģiju sasniegumiem, labāko praksi un pieredzi
Tiek laboti pēc nepieciešamības	Tiek regulāri pārskatīti (~5 gados)
Pieņem likumdošanas institūcijas	Apstiprina atzīta standartizācijas institūcija

- Lai gan standarti ietver kritērijus, kuru ievērošana veicina cilvēku drošību un veselību, ir jāatceras, ka tie nav likumi vai likumdevēja radīti vai apstiprināti noteikumi – standartu **lietošana ir brīvprātīga**.
- Ministru kabinets var noteikt **obligāti piemērojamus** Latvijas nacionālos standartus (tiešā atsauce). Tiesību aktos var arī izdarīt netiešas atsauces uz standartiem, kuri nav paredzēti kā obligāti, bet kurus var piemērot, lai izpildītu tiesību aktā noteiktās prasības (piemērojamo standartu saraksts).

- Atsauce uz standartiem ir kļuvusi par ierastu praksi arī Eiropas Savienības (ES) tiesību aktos. Tā dēvētā “**jaunā pieeja**” nosaka, ka tiesību aktos paredz vienīgi pamatprasības, savukārt tehniskā informācija tiek sniegta Eiropas saskaņotajos standartos.
- **Saskaņotie standarti** ir Eiropas standarti, kuri pieņemti, pamatojoties uz Eiropas Komisijas (EK) pieprasījumu, lai piemērotu ES tiesību aktus. Atsauces uz saskaņotajiem standartiem ir publicētas ES Oficiālajā Vēstnesī (OV), atbilstoši EK Īstenošanas lēmumam. Tie paredz pieņemumu par atbilstību pamatprasībām vai citām tiesību aktu prasībām, uz kurām tie attiecas.

Atsauces uz standartiem tiesību aktos nepadara šo standartu tekstus bez maksas pieejamus, kā arī neatceļ standartizācijas organizācijām piederošās autortiesības.

- **Nacionālā atkāpe** (A-atkāpe) Eiropas standartos ir standarta prasību izmaiņš, pievienošana vai dzēšana, atspoguļojot situāciju ES dalībvalstu tiesību aktos ietvertu prasību dēļ, kurus mainīt nav nacionālo standartizācijas institūciju kompetencē.
Tādējādi tiesību akta tekstā iestrādājot risinājumus sarežģītiem tehniskiem jautājumiem, likumdevējam jāizvērtē riski saistībā ar tehnisko prasību saskaņošanu valstīs un tehniskiem šķēršļiem tirdzniecībā, ko rada prasību atšķirības.

2. Atsauču veidi

2.1. Kas ir tiešā atsauce?

- Saskaņā ar Standartizācijas likuma 13. panta otro daļu Ministru kabinets var noteikt obligāti piemērojamus Latvijas nacionālos standartus.
- Šajā gadījumā standarts un tā piemērošanas nosacījumi ir tieši norādīti tiesību akta tekstā. Parasti atsauce tiek dota uz spēkā esošu Latvijas standartu.

Tiešo atsauču lietošana:

- atkarībā no standarta līmeņa (nacionālais, Eiropas, starptautiskais) var izveidot tirdzniecības tehniskās barjeras;
- prasa regulāru tiesību akta aktualizāciju, lai nodrošinātu tā atbilstību tehniskajam progresam un standarta spēkā esošajai redakcijai un tās grozījumiem;
- nodrošina juridisko neapšaubāmību - precīzi norādot tehnisko risinājumu tiesību akta prasību izpildei.

Saskaņā ar 2009. gada 3. februāra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 108 “[Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi](#)”, tiesību akta projektā var būt šādas datētas atsauces uz standartiem:

- norādes uz Latvijas nacionālā standarta statusā reģistrētiem starptautisko un reģionālo standartizācijas organizāciju standartiem;
- norādes uz Latvijas nacionālajiem standartiem.

[LVS tīmekļvietnē](#) tiek publicēts LR tiesību aktu saraksts, kuros ir tiešās atsauces uz Latvijas standartiem, ar saitēm uz tiesību aktu tekstiem VSIA „Latvijas Vēstnesis” portālā www.likumi.lv

2016. gada 21. septembra Ministru kabineta rīkojums Nr. 534 par konceptuālo ziņojumu "[Par Latvijas nacionālās standartizācijas sistēmas pilnveidošanu](#)" nosaka, ka, izstrādājot normatīvos aktus vai izdarot grozījumus spēkā esošajos normatīvajos aktos, kuros lietotas tiešās atsauces uz standartiem (obligāti piemērojamie standarti), izvērtēt iespējas aizstāt tās ar netiešajām atsaucēm (piemērojamie standarti).

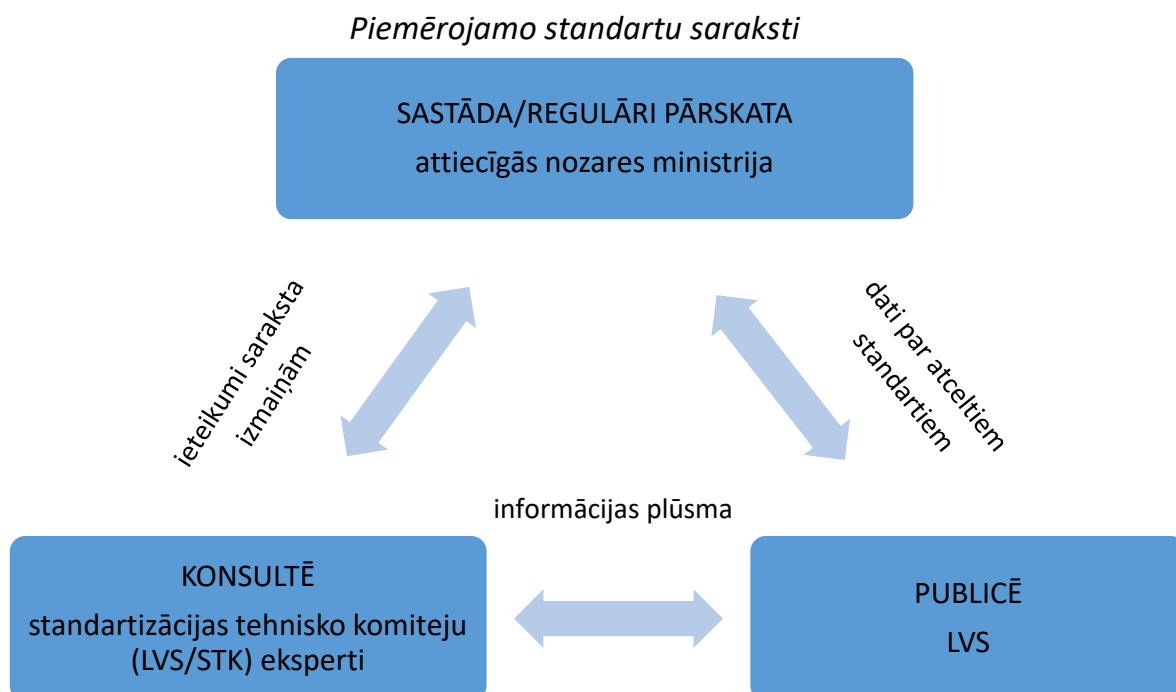
2.2. Kas ir netiešā atsauce?

- Šajā gadījumā tiesību akta tekstā tiek dota norāde uz piemērojamajiem standartiem kā iespējamo risinājumu tiesību akta prasību izpildei, nenorādot konkrēta standarta numuru.
- Attiecīgās nozares ministrija sadarbībā ar LVS standartizācijas tehnisko komiteju (LVS/STK) iesniedz nacionālajai standartizācijas institūcijai tiesību aktu prasību izpildei piemērojamo standartu sarakstus, kurus tā publicē savā tīmekļvietnē.

Lietojot netiešās atsauces:

- likumdevējs rekomendē standartu brīvprātīgu pielietošanu, lai izpildītu tiesību aktā noteiktās obligātās prasības (atbilstības pieņēmums);
- gadījumā, ja šie standarti netiek piemēroti, personai, kas izvēlējusies izmantot alternatīvu risinājumu, ir jāpierāda, ka tās tehniskais izpildījuma rezultāts nav sliktāks par to, kas ir noteikts standartos, proti, ļauj izpildīt tiesību aktā noteiktās būtiskās prasības;
- standartu pārskatīšanas gadījumā nav jāpārskata tiesību akts, bet gan jāiesniedz publicēšanai LVS tīmekļvietnē atjaunots piemērojamo saraksts vai tā grozījumi.

[LVS tīmekļvietnē](#) tiek publicēti piemērojamo standartu saraksti, kā arī ES saskaņoto standartu saraksti

2.3. Kas ir vispārīgā atsauce?

Vispārīgā atsauce (*state of the art*) ir netiešās atsauces veids, kas nodrošina standartu atbalstu likumdošanai, tos tiesību aktā tieši neidentificējot. Vispārīgā atsauce nozīmē, ka ražotājam jāseko pēdējiem tehniskajiem risinājumiem, kas aprakstīti standartos.

Lietojot vispārīgās atsauces:

- tiesību akts nav jākorrigē atbilstoši izmaiņām standartos;
- lietotājam pašam ir jāizvēlas piemērojamais standarts.

PIEMĒRS

Vispārīgā atsauce 2015. gada 14. aprīļa Ministru kabineta noteikumu Nr. 191 "[Īpašās vides prasības ādu apstrādei \(miecēšanai\)](#)" 4.1. pantā.

"LPTP mērķis ir nodrošināt emisiju un citu būtisko procesa parametru monitoringu (tostarp turpmāk minēto parametru monitoringu norādītajā biežumā), kā arī emisiju monitoringa norises atbilstību Eiropas standartiem. Ja Eiropas standarti nav pieejami, atbilstoši LPTP jāizmanto starptautiskie vai nacionālie standarti, kas nodrošina, ka iegūtajiem datiem ir līdzvērtīga zinātniskā kvalitāte."

2.4. Nacionālo standartu izstrāde un standartu tulkošana likumdošanas atbalstam

Atbilstoši Standartizācijas likumā noteiktajam

STANDARTIZĀCIJAS PIEPRASĪJUMI	
nacionālā standarta izstrādei	piemērojamo standartu tulkošanai
SAGATAVOŠANA	
Veic: attiecīgās nozares ministrija Izvērtē: ✓ nozares vajadzības; ✓ līdzvērtīgu Eiropas vai starptautisko standartu esamību.	Veic: attiecīgās nozares ministrija Izvērtē: ✓ vai standarts izmantojams vairāku nozaru normatīvajos regulējumos; ✓ vai standarta prasības attiecināmas uz plašu sabiedrības loku (īpaši uz patērētājiem) ✓ standarta lietotāju grupas lielumu; ✓ ieinteresēto pušu un konkrētās nozares pieprasījumu pēc standartiem.
Norāda: ✓ veicamo uzdevumu; ✓ izpildes termiņu; ✓ finansējuma avotu.	Norāda: ✓ veicamo uzdevumu; ✓ izpildes termiņu; ✓ finansējuma avotu.
Iesniedz: LVS, vienojoties par finansējuma apmēru.	Iesniedz: LVS, vienojoties par finansējuma apmēru.
IZSKATĪŠANA	
Veic: Nacionālā standartizācijas padome Konsultē: attiecīgās jomas standartizācijas tehniskās komitejas (LVS/STK) eksperti Nolemj: iekļaut/neiekļaut standartu izstrādes un tulkošanas plānā	
IZPILDE	
Veic: attiecīgās jomas LVS/STK eksperti, iesaistoties atbildīgās ministrijas pārstāvim Atbilstoši: LVS procesu aprakstam Nr. 2-2/01 par nacionālā standarta izstrādi Laiks līdz publicēšanai: vidēji 6-12 mēneši	Veic: LVS sadarbībā ar LVS/STK vai nozares ekspertiem Atbilstoši: tulkojuma kvalitātes pārbaudes un noformējuma prasībām Laiks līdz publicēšanai: vidēji 3-6 mēneši

PIEMĒRS

LVS 344:2022 "Lifti un vertikālās cēlējplatformas. Drošības pārbaudes" 2020. gada 17. novembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 679 "Liftu un vertikālo cēlējplatformu drošības un tehniskās uzraudzības noteikumi" atbalstam.

LVS/STK izstrādāto Latvijas nacionālos standartu
[izstrādes un pārskatīšanas plāns](#)

3. Noderīgi

3.1. Standartu veidi un valoda

Saskaņā ar Standartizācijas likuma 12. pantu, standarti iedalāmi šādi:

1) Latvijas nacionālie standarti, kurus izstrādā un apstiprina standartizācijas tehniskās komitejas (LVS/STK) vai darba grupas (LVS/DG);

Aktīvo [LVS/STK un LVS/DG](#) saraksts

2) Latvijas nacionālā standarta statusā reģistrēti starptautisko un Eiropas standartizācijas organizāciju standarti:

- visi CEN, CENLEC un ETSI izstrādātie Eiropas standarti, vienlaikus atceļot nacionālos standartus, kas ir pretrunā ar Eiropas standartiem;
- pēc STK, nozares asociāciju vai ministriju pieprasījuma tie nozarei nepieciešamie ISO vai IEC izstrādātie starptautiskie standarti, kurus nav plānots pārņemt Eiropas līmenī un kuru prasības nav pretrunā ar Eiropas standartiem.

Pieprasījumus starptautisko standartu reģistrēšanai nacionālā standarta statusā sūtīt uz lvs@lvs.lv

Saskaņā ar Standartizācijas likuma 14. panta 1. daļu, starptautisko un Eiropas standartizācijas organizāciju standarti, kas reģistrēti Latvijas nacionālā standarta statusā, var būt noformēti arī attiecīgās standartizācijas organizācijas oficiālajā valodā (parasti – angļu valodā).

Obligāti piemērojamiem standartiem ir jābūt tulkotiem valsts valodā.

Saskaņā ar Standartizācijas likuma 14. panta 3. daļu, ar obligāti piemērojamo standartu tulkošanu valsts valodā saistītās izmaksas sedz no attiecīgās nozares ministrijas budžeta līdzekļiem.

3.2. Atsauces uz standartu noformēšana

Saskaņā ar 2009. gada 3. februāra [Ministru kabineta noteikumiem Nr. 108](#) "Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi", norādi uz Latvijas nacionālā standarta statusā reģistrētiem starptautiskajiem un Eiropas standartiem veido, secīgi rakstot:

- vārdu "standarts" attiecīgā locījumā;
- Latvijas standartizācijas institūcijas "Latvijas standarts" abreviatūru "LVS";
- norādi uz starptautisko vai reģionālo standartizācijas organizāciju izstrādātajiem dokumentiem (piemēram, ISO, ISO/TS, IEC, EN, HD);
- attiecīgā standarta numuru, liekot aiz tā kolu;
- gada skaitli, kurā standarts reģistrēts Latvijas standarta statusā;
- standarta nosaukumu pēdējās.

PIEMĒRS:

LVS EN ISO 14688-2:2018 "Ģeotehniskā izpēte un testēšana. Grunts identificēšana un klasificēšana. 2. daļa: Klasificēšanas principi (ISO 14688-2:2017)"

Standartiem var būt dažādi saistītie dokumenti, kas lasāmi kopā ar standartu. Visbiežāk sastopami šādi saistītie dokumenti:

- **A1, Amd1** – grozījums (maina un/vai papildina standartu);
- **AC, Cor, TC, NAC** – koriģējums (labo kļūdas, kas varētu būt par cēloni nepareizai vai nedrošai standarta lietošanai);
- **NA** – nacionālais pielikums (satur papildu informāciju, kas nepieciešama standarta lietošanai konkrētā valstī).

PIEMĒRI:

LVS EN 1990:2003 /**A1**:2006 A “Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi”

LVS EN 1990:2003 /**A1**:2006 /**AC**:2010 “Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi”

LVS EN 1990:2003/**NA**:2022 “Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi. Nacionālais pielikums”

Uzmanību! Tiešā atsauce ar datumu nozīmē, ka lietotājam jāpiemēro konkrētais standarta izdevums. Ja tiesību akta tekstā nav norādīti standarta grozījumi, tad tie netiek piemēroti tiesību akta prasību izpildei.

3.3. Ieteikumi piemērojamo standartu saraksta noformēšanai

- Standarta numuru un tā nosaukumu pieraksta, izmantojot LVS standartu [kataloga datus](#);
- norāda gan standartu, gan tā grozījumus un koriģējumus;
- ja standarts ir tulkots latviešu valodā, ieteicams norādīt tikai izdevumu latviešu valodā;
- ja nepieciešama norāde uz atceltu standartu, tad jāsniedz pamatojums;
- piemērojamo standartu saraksta grozījuma gadījumā, norāda nepieciešamās izmaiņas – standarta aizvietošanu ar jaunu redakciju, saraksta papildināšanu vai ieraksta dzēšanu vai iesniedz publicēšanai jaunu piemērojamo standartu sarakstu, obligāti norādot, ka šis saraksts aizstāj visus iepriekš publicētos piemērojamo standartu sarakstus.

Parasti likumdevējs atsaucas uz spēkā esošu Latvijas standartu, bet dažos izņēmuma gadījumos var būt citādi.

3.4. Ieteikumi standartu meklēšanai LVS katalogā

[Video pamācība](#)

- Tīmekļvietnes www.lvs.lv sāklaplānā pieejams standartu meklētājs, kurā, ievadot standarta numuru (bez abreviatūras un reģistrācijas gada), iegūst informāciju par standarta spēkā esošo redakciju.

LV | EN

Reģistrēties | Ienākt

 [Par mums](#) | [Jaunami](#) | [Standartizācija](#) | [Standarti](#) | [Likumdošana](#) | [Noderīgi](#)

Standarta numurs, piem., 9001

Meklēt

- Izvērtējot meklēšanas rezultātus, uzmanība jāpievērš gan standarta valodai, gan ar standartu saistīto dokumentu (grozījumu, koriģējumu, nacionālo pielikumu) esamībai.

Piemēram, standarts LVS EN 1990:2006 L ir publicēts arī latviešu valodā un prasību ziņā identisks ar pārpublicēšanas metodi reģistrētajam LVS EN 1990:2003 A angļu valodā. Domstarpību gadījumā tekstam angļu valodā ir priekšroka.

Lai piemērotu šo standartu, ir jāizmanto dokumentu komplekts – standarts, tā grozījums A1, grozījuma koriģējums AC, kā arī nacionālais pielikums NA, kurā ietvertas nacionāli nosakāmās prasības.

Attēlo no 1. līdz 7. no pavisam 7 ieraksta(-iem). Eksportēt uz excel

Formāti	Numurs / Nosaukums	Statuss	Veids	Valodas	Cena EUR		
	LVS EN 1990:2003 A Eirokekss - Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi		standarts	EN	25.88 €	Skatīt	Ielikt grozā
	LVS EN 1990:2003 /A1:2006 A Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi		grozījums	EN	17.69 €	Skatīt	Ielikt grozā
	LVS EN 1990:2003 /A1:2006 /AC:2010 Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi		koriģējums	EN	0.00 €	Skatīt	Ielikt grozā
	LVS EN 1990:2003/NA:2022 Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi. Nacionālais pielikums		nacionālais pielikums	LV	11.48 €	Skatīt	Ielikt grozā
	LVS EN 1990:2006/A1:2008/AC:2016 Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi		koriģējums	LV	0.00 €	Skatīt	Ielikt grozā
	LVS EN 1990:2006 /A1:2008 L Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamatprincipi		grozījums	LV	25.36 €	Skatīt	Ielikt grozā
	LVS EN 1990:2006 L Eirokekss. Konstrukciju projektēšanas pamati		standarts	LV	38.82 €	Skatīt	Ielikt grozā

- Noklikšķinot pogu **skatīt**, bez maksas iespējams uzzināt informāciju par attiecīgā standarta izcelsmes dokumentiem, atceltajām redakcijām, standarta sasaisti ar likumdošanu u.c.

Turklāt bezmaksas priekšskata lapās vienmēr iespējams aplūkot attiecīgā standarta satura rādītāju un darbības lauku.

- Ja nepieciešama informācija par atceltu standartu, to iegūst, izmantojot izvērstās meklēšanas funkciju, kā meklēšanas kritēriju izvēloties statusu "atcelts".

Izvērstā meklēšana ļauj arī atlasīt standartus pēc valodas un izdevējorganizācijas. Lai apzinātu standartus kādā konkrētā sfērā, lietderīgi meklēšanai izmantot ICS klasifikatoru.

Numurs

ICS grupa

Statuss ☒ atcelts ☐ Spēkā ☐ Visi

Organizācija ☐ IEC ☒ ISO ☒ LVS ☐ Visas

Valoda ☐ Latviešu ☐ Angļu ☐ Krievu ☐ Franču ☐ Vācu ☒ Visas

Ātrā meklēšana ▼

Ātrā meklēšana

Izvērstā meklēšana

3.5. Standartu lasītava

- Ja nepieciešama piekļuve standarta pilnam tekstam tiesību akta projekta vai piemērojamo standartu saraksta izstrādei, LVS pēc ministrijas pieprasījuma tās norādītajam darbiniekam(-iem) nodrošina īstermiņa piekļuvi standarta tekstam tiešsaistes standartu lasītavā. Pieteikumu standartu bezmaksas tiešsaistes piekļuvei sūtīt uz ivs@ivs.lv, veidlapa pieejama [LVS tīmeklīvietnē](#).

3.6. Papildinformācija par standartu tulkošanu

- Saskaņā ar attiecīgās nozares ministrijas pieprasījumu, LVS var izsniegt standarta datni tulkošanai kā programmas *Trados Groupshare* projektu. Ja standarta tulkošanu uztic veikt trešajai pusei (piemēram, tulkošanas birojam, Valsts valodas centram u.c.), tad ministrijai ir jānodrošina, ka tiks ievērotas izsniegto standartu autortiesības.

Standartu vai to daļu publiskošana, reproducēšana un izplatīšana jebkuriem līdzekļiem (kopēšana, fotografēšana utt.) un jebkurā formā (t.sk., augšupielāde datoru tīklā un internetā) komerciālos vai nekomerciālos nolūkos bez standartizācijas organizācijas rakstiskas atļaujas ir aizliegta, izņemot Autortiesību likuma V nodaļā noteiktajos gadījumos.

[Kvalitātes prasībām](#) atbilstošu tulkojumu LVS darbinieki sagatavo publicēšanai vidēji 1 mēneša laikā pēc dokumenta saņemšanas.

- Attiecīgo nozaru ministrijas var iesniegt ierosinājumu par konkrētu standartu iekļaušanu EK standartu tulkošanas projekta (*Specific Grant for a Translation Action*) nākamajā periodā tulkojamo standartu sarakstā. Šī projekta ietvaros tiek segti 75% no izmaksām. Uz šo projektu attiecināmi tikai saskaņotie vai atbalstošie Eiropas standarti (sasaiste ar Direktīvu vai Regulu) vai Eiropas standarti, kas izstrādāti mandāta ietvaros. Tulkošanas projekta periods ir 2 gadi, tādējādi tulkotie standarti tiks publicēti 1-4 gadu laikā pēc ierosinājuma apstiprināšanas.

4. Papildu informācijas avoti

- [Standartizācijas likums](#)
- [Komisijas paziņojums "Zilā rokasgrāmata" par ES produktu noteikumu īstenošanu, 2022. gads \(2022/C 247/01\)](#)
- 2016. gada 21. septembra Ministru kabineta rīkojums Nr. 534 par konceptuālo ziņojumu "[Par Latvijas nacionālās standartizācijas sistēmas pilnveidošanu](#)"
- 2009. gada 3. februāra Ministru kabineta noteikumi Nr.108 "[Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi](#)"
- [Vadlīnijas par atsauču uz standartiem](#) veidošanu tiesību aktos (angļu val.)
- [CEN/CENELEC iekšējie noteikumi](#) par Eiropas standartu izstrādi (angļu val.)
- LVS procesu apraksts [Nr. 2-2/01](#) "Nacionālā standarta izstrāde. Eiropas un starptautisko standartu adaptācija"

5. Kontakti

SIA "Latvijas standarts" (LVS)
K. Valdemāra iela 157, Rīga, LV-1013
Tālr. 27334460
E-pasts: lvs@lvs.lv
www.lvs.lv

